

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Репко І.П., Домніч Т.В.

Якість підготовки фахівців у закладі вищої освіти залежить, з одного боку, від змісту освітньої траєкторії, яку пропонує освітня установа, а з іншого – від викладачів, які безпосередньо реалізують цей зміст. Це вимагає від викладачів високого рівня професійних компетентностей, які складаються із психолого-педагогічних знань, умінь та навичок, досвіту викладацької діяльності та особистих якостей.

Нормативні документи та науково педагогічні джерела сьогодні не мають однозначного тлумачення поняття професійної компетентності викладача закладу вищої освіти.

Питанню професійної компетентності викладача та його педагогічної майстерності присвячені праці О. Алексюка, І. Зязюна, І. Ісаєва, В. Кузьміної, А. Маркової, В. Сластьоніна та інших науковців.

Структуру та зміст професійної компетентності викладача закладу вищої освіти в своїх працях розкривали Т. Бугайчук, О. Гура, Б. Коржумбаєва, В. Шаріпов та інші.

Мета роботи – схарактеризувати основні складові компоненти професійної компетентності викладача сучасного закладу вищої освіти.

Компетентність – це багатовекторне інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі необхідні знання, уміння та навички з особистим досвідом та якостями. Саме таке поєднання обумовлює прагнення, готовність і спроможність людини швидко і якісно розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях. Вона дає можливість і право вирішувати певні завдання, виносити рішення, судження у певній галузі.

Систему компетентностей викладача ЗВО ми розглядаємо як бінарну: до першої групи входять загальні (ключові) компетентності, які притаманні всім фахівцям різних профілів; до другої групи входять професійні компетентності, які є базовими для всіх викладачів ЗВО та компетенції, що обумовлені освітнім компонентом, який викладає конкретний педагог.

Загальні (ключові) компетентності є основою моделі викладача будь-якого ЗВО. Вони виявляються у розв'язанні професійних завдань та завдань поза межами конкретної професії. Ключові компетентності складаються із двох складових: компетентностей, які не є професійно обумовленими, бо ними повинен володіти кожен сучасний спеціаліст незалежно від сфери своєї діяльності та ключові компетентності, які є професійно значущі. Саме вони є основою для напрацювання професійних компетентностей, визначають здатність викладача ефективно діяти у відповідності з вимогами, методично організовано і самостійно розв'язувати професійні завдання та проблеми, оцінювати результати своєї діяльності та планувати подальші дії.

Враховуючи погляди вітчизняних і зарубіжних вчених, висловлюємо думку, що професійна компетентність викладача вишу визначається мотивами його діяльності, професійними знаннями, сформованими вміннями

та навичками, володінням методикою викладання освітнього компоненту, в той же час не менше важливими є орієнтація в соціумі, загальна культура, а також наявність у викладача професійно значущих особистісних якостей. Ефективність діяльності викладача ЗВО залежить від наявності у нього усіх цих компонентів.

Професійна діяльність викладача включає в себе виконання сукупності взаємопов'язаних і взаємообумовлених основних функцій, які умовно можна поділити на загально-трудові та загально-педагогічні. Загально-трудові функції включають проєктувальну, конструктивну, організаційну, комунікативну, дослідницьку, організаційну. Загально-педагогічні функції складаються з інформаційної, мобілізаційної, розвивальної, орієнтирної, виховної.

У процесі реалізації загально-педагогічної функції педагогічної діяльності викладач виконує такі завдання: проєктування освітнього процесу з урахуванням загальної мети та поставлених цілей; визначення змісту та конструювання процесу навчання; організацію занять та самостійної роботи студентів з урахування індивідуальної освітньої траєкторії; управління освітнім процесом.

У галузі наукової діяльності, що є органічною складовою педагогічної діяльності викладач вишу повинен формулювати наукову проблему, висувати наукову гіпотезу, використовувати методи наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати результати наукових досліджень, оформлювати їх у вигляді статей, доповідей тощо.

В рамках виховної функції викладач має формувати у здобувачів освіти творчо-активну установку на майбутню професію, їх світоглядну і громадянську позицію, загальну культуру, широту кругозору та етику поведінки, відповідальності за результати своєї праці тощо.

Опрацювавши психолого-педагогічні доробки вітчизняних та зарубіжних науковців слід виокремити певні групи особистих якостей та найбільш значущих рис характеру сучасного викладача закладу вищої освіти:

загальногромадянські якості: науковий світогляд, суспільна активність, відповідальна громадянська позиція, історична та культурна свідомість, патріотизм, толерантність у ставленні до людей інших поглядів, переконань, вірувань, гуманізм у стосунках, чесність, відвертість, справедливість та відповідальність за свої вчинки;

духовно-моральні якості: порядність, повага до культурно-історичної спадщини, історичних надбань, неупередженість у стосунках, додержання етичних норм поведінки, вимогливість до себе та оточуючих, сумлінність у виконанні поставлених завдань, тактовність;

професійно-педагогічні якості: дотримання вимог академічної доброчесності, креативність, спроможність генерації новітніх освітніх ідей, володіння сучасними інформаційними технологіями, високорозвинена мовленнєва компетентність, уміння приймати рішення в умовах невизначеності, наукова витривалість у роботі зі своєю науковою проблемою і наукова вимогливість до себе, здатність формувати індивідуальну освітню

траєкторію здобувачів освіти, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення, здатність впливати на академічну групу в цілому та особистість здобувача освіти власним прикладом.

Таким чином, професійна компетентність викладача ЗВО – це складне інтегративно-динамічне особистісне утворення, дає право, при наявності професійно обумовлених знань, умінь, навичок, досвіду соціально-професійної діяльності і особистісних якостей діяти у складній ситуації та вирішувати професійні завдання з високим ступенем невизначеності. Відображає готовність і здатність викладачу професійно виконувати функції відповідно до прийнятих освітніх нормативів й стандартів та дозволяє впевнено реалізовувати посадові функції відповідно до ситуації, ставитися до професії як до цінності.